

to tem lažje storili, ker bi se bili lahko upirali na svoje izkušnje*)

Zatorej pričakujemo od naših poslancev, da se vsi brez izjeme zavzemajo za to stvar, ki ni tako malenkostna, kakor se dozdeva na prvi pogled.

Naša hvaležnost jim ne izostane. Naša deca — naš zaklad!

Pravni zastopnik učiteljstva.

Mnogokrat se zgodi, da mora ta ali oni član našega stanu trpeti krivico. Dandanes je učiteljstvo takorekoč brezpravno, zakaj vsi paragrafi dež. šol. zakona se dajo zasukati tako, da čuti učiteljstvo njihovo moč, paragraf pa, ki govori glasno in odločno za učiteljstvo — § 55! — stoji ponižno v kotu kot zubljan paglavec in nagajivce, in živ krst se ne zmeni zanj. Čemu tudi! Učiteljstvo je lažje držati na povodcu, če se trese za vsak grizljaj kruha, si mislijo gospodje, če tudi žive v bridki zmoti!

Res je: težko živi učiteljstvo, fizične moči so mu izčrpane, veselje ubito, vsa notranjost mu kipi in vre, da je treba samo pravega momenta, in vsepovsod bo glasno zahrnelo, kakor ni še nikoli — a vzlic vsemu temu se učiteljstvo še vedno zaveda, da niso paragrafi samo zato, da bi jih obračali proti njemu, nego da se dajo zasukati tudi tako, da govore zanje in proti drugim.

V vsakem stanu je tako, da mislijo nekateri: Svojo moč dokažemo samo s silo in krutostjo. Taki ljudje seveda pozabljajo, da smo pred zakonom vsi enakopravni, da ni zakona tolmačiti s stališča in slučajnega razpoloženja posameznikovega, nego z višjega, dejali bi, splošno človeškega stališča, da je posezati po skrajnih sredstvih le v skrajnih slučajih, da se doseže z dobrohotnostjo več nego z absolutizmom, ki zbuja premnogokrat najhujši odpor, ki razburja duhove, razvema sovraštvo in uničuje avtoriteto in — žal — velikokrat tudi eksistencijo!

Kdor je razumen in previden in komur je pri sreči blaginja tistih, v katerih imenu in za katerih pravice mu je tolmačiti zakon, si lepo in lahko utrdi svoje stališče, najde med svoji najzvestejših zaveznikov in prijateljev. Zaupanje zbuja zaupanje, brezobzirnost brezobzirnost, jeza jeza, sovraštvo sovraštvo. In ker je podložnikov več nego zapovedujočih, ni izključeno, da se morajo umakniti zadnji, ako se dvignejo proti njim združene sile prvih. Da dokažemo svojo trditev, nam je treba opozoriti samo na mnoge zgodovinske dogodke, kjer ni niti morilno orožje zatrla valovja splošne nevolje. Vekomaj velja dobrohotno svarilo: Ne kliči vraga!

Zaradi napačnega razumevanja in samovoljnega tolmačenja drž. šol. zakona je pretrpelo učiteljstvo že mnogo krivic. Z dolgotrajnim in razburljivim rekuriranjem je končno vendar ta in oni dospel do svojega, priboreč pravici moč in veljavo. Dostikrat pa se zgodi, da nima discipliniranec poguma in moči, da bi nastopil trnjevi pot utokov, resignirano misleč, da se mora nižji v vsakem slučaju in vsakem primeru pokoravati višjemu, ker se mu zdi krivična kazen izmed dvojnega zla boljša nego nova zamera.!

*) Zastopnikom verstva baje ni bilo prav, da se je odpravilo praznovanje sv. Alojzija, vsaj tako smo čitali v „Slovencu“; kako je potem vendar to, da se nista uprla, ker sta popolno neodvisna, kar o zastopnikih učiteljstva ne moremo trditi, ker vlada pač dobro premisli, koga imenuje članom dež. šol. sveta, da ne pride kak tak v to korporacijo, ki bi se držnil izreči svoje mnenje proti kaki višji osebi. *Uredništvo.*

Prvim in drugim bi bilo po naših mislih mnogo pomagano, če bi imelo naše učiteljstvo svojega pravnega zastopnika, izkušenega advokata, ki bi se zavzel za nas, kadarkoli pride do konflikta med pravico in krivico.

Imeli smo že priliko, razgovarjati se s tovariši o tej novi izpopolnitvi svoje stanovske organizacije, in predlog, ki meri na to, da si pridobi učiteljstvo čim prej svojega pravnega zastopnika, ni nikakor težko izvedljiv. To stvar dožene lahko sami, še lažje pa jo dožene naša „Zaveza“. Vsak, kdor bi reflektoval na pomoč pravnega zastopnika učiteljstva, bi plačeval na leto kaj malega (recimo 1 K) in potem bi imel pravico, v vsakem slučaju obrniti se na odvetnika, ki bi prevzel ta posel. Tako bi bilo nam samim zagovarjanje pravic popolnoma olajšano, a tako — recimo — strokovnjaško zagovarjanje bi imelo ne samo več ugleda, nego gotovo tudi v vsakem slučaju boljši izid.

Naše učiteljstvo ima med slovenskim razumništvom, torej tudi med slovenskimi odvetniki, mnogo prijateljev, zatorej bi nam ne bilo težko, dobiti izvrstnega pravnega zastopnika, ki bi se z vneto in vso resnostjo potezal za tlačene naše pravice. Ker pa se naše pravice mnogokrat in premnogokrat tlačijo, zato se nam zdi ta stvar nujna, in z vsemi močmi se moramo takoj pobrigati, da dobimo čim prej svojega pravnega zastopnika!

Paša — poguba duše in dobrih uspehov.

Pastirstvo je toliko staro kakor človeški rod. Stari narodi so bili nomadskega rodu. Še dandanes se dobi več rodov po posameznih delih sveta, ki se živijo s samim pastirstvom. Može, žene in otroci se živijo s samo živinorejo, goneč svojo živino s kraja v kraj, kjer je boljša paša. Življenje nomadskih rodov se razlikuje v bistvu v mnogokaterih rečeh od naših pastirjev. Nomadi se živijo s samo živinorejo, naših pastirjev glavni živež pa je kmetijstvo; le v posameznih letnih časih pasejo ti svojo živino. Mož in starčkov onih ni sram leto in dan pasti živino, med tem ko je pri nas le malo odraslih pastirjev, ker se sploh smatrajo odrasli pastirji kot neka malovredna, zaničljiva kasta med našim ljudstvom. Pastirstvo ima pri nas nekaj pomena edino po planinah, drugod je skoraj brez pomena in koristi radi slabe paše in še bolj radi slabih pastirjev. Le mimogrede omenimo, da ženejo spomladi na pašo naši živinorejci še precej lepo rejeno živino, a kako izgleda ta med poletjem in jeseni? Človeka boli srce, ko gleda skoraj same s kožo pokrite kosti muliti travo med skalovjem in grmovjem. Borno živinče je izgubilo meso in mleko, pa tudi gnoj, podlaga kmetijstva, je izgubljen. Naš kmetovalec si šteje v veliko čast le to, da ima v hlevu veliko repov živine, kako ti izgledajo in kake koristi mu donajajo, to mu je malo mar.

Blagor občinam, ki imajo še svoje nerazdeljene pašnike! Pastirski rog kliče tam vsak dan živino na pašo pod varnim varstvom odraslega in pametnega pastirja. Žal, da se pašniki leto za letom razkosavajo na majhne dele med posamezne posestnike. To razkosavanje ne prinese kmetovalcem mnogo koristi, nekaterim celo nič ne, ker ti v stiskah ali zapravljenosti prodajo svoj delež in s tem pašno pravico.

Bogatini kupijo vse, izpremenijo pašnik v gozd, za siromaka se nihče več ne zmeni. Razkosavanje pašnikov donaša siromakom bedo, šoli pa samo prokletstvo. V občini, kjer se je poslalo poprej troje ali več pastirjev z moško dobo, je treba sedaj na stotine pastirjev — otrok. Lastniki razdeljenega pašnika se ne morejo več zediniti za odrasle, pametne in skupne pastirje, predragi so ti, pasti morajo otroci, ti so seveda cenejši. Vsi ti otroci, z imenom pastirji, so večinoma otroci šolske dobe, so naši učenci.

Večina prebivalcev na Kranjskem, pa tudi med Slovenci sploh, je kmetiškega stanu. Podlaga kmetijstva in kmetiške blaginje je živinoreja. Kjer ni krav, ni mleka, in kjer ni mleka, je siromaštvo. Ako kmet nima živine, nima gnoja, in ako nima tega, ni več kmet ampak berač. Hote ali ne hote se mora šola ravnati po socialnih razmerah dotičnega kraja. Blagor učiteljem, otrokom in tudi staršem, kjer ne poznajo paše! Ni mnogo šol in krajev med Slovenci, kjer bi ne bilo nobene paše, ali kjer ne bi pasli šolski otroci. Ker je paša na mnogih krajih tesno zvezana s šolo, smo sklenili, da izpregovorimo o nji resno besedo.

Omenili smo že, da se razkosavajo v novejšem času naših kmetov pašniki leto za letom v posamezne majhne parcele in s tem izgube ti svoj prvotni pomen. Skupne paše ni več, vsak posestnik pase svojo živino po svojem svetu s svojim pastirjem. V nekaterih letih izginejo s površja skupni pašniki, ker so zemljemerci neprestano na delu. Povedali smo tudi, da pri razdeljenih pašnikih ni več pametnih in odraslih pastirjev, ampak nadomestujejo te naši učenci. Naš kmet propada v socialnem oziru leto za letom, ni čuda torej, da se veseli razkosavanja, misleč, da si s tem kaj opomore. Izkušnja nas pa uči, da razkosavanje ni prinašalo še nikoli koristi, ampak nasprotno, to donaša škodo. Ni naš namen, to tukaj dokazovati, ampak omenili smo to le radi tega, da dokažemo škodo razkosovanja pašnikov radi šole in otrok.

Otrok je nežno, drevesu podobno bitje. Kakor se da drevo preganiti, dokler je mlado, obrezavati, da lahko dobimo sebi poljubno podobo ter da boljše rodi, tako se nagiblje tudi otrok po odgoji na dobro ali slabo stran. Šola ima plemenit namen, odgojevati otroke, jih vaditi znanosti, zlahkati srce z lepimi nauki in jih pripravljati na pot samostalnosti v življenju. Lepa je ta naloga, dana nam učiteljem, a je tudi silno težavna, ker naletimo mnogokrat na velike ovire. Kar šola zida, večkrat podere slaba tovarišija, priložnost in druge okoliščine z enim samim udarcem. Tam, kjer ni skupne paše, kjer morajo pasti šolski otroci, je paša poguba, v moralnem oziru kuga, pri napredku v šoli pa velika ovira. — Kaj se vse godi na paši? — Zjutraj, ko se zori večkrat že ob štirih, morajo otroci vstati, kaj malega v hitrici pojesti ter vzeti v roko šibo, največkrat bič za pokanje in gnati past. Znano je, da mladina potrebuje mnogo več spanja kakor odrasli človek. Šest ur spanja zadostuje komaj odraslemu človeku, ne pa desetletnemu zaspančuk-pastirčku. Prvo njegovo delo je, ko prižene živino na določen kraj, da se počeno naspi. Leže v senco kakega drevesa ter spi spanje pravičnega. Prebudijo ga pekoči solnčni žarki, ker se menja drevesna senca z rastočim dnevom, vstane hitro, gleda debelo okolo sebe, posluša, pa živine ni nikjer. Hajd jo hitro iskat! Nekaj jih dobi na sosedovem travniku, druge na njivi, nekaj jih pa leži prežvekujoč v kaki senci. Vse to ne briga našega pastirčka prav nič; hitro spravi svojo živino skupaj ter jo pretepaje žene na svoj svet, tam zapoje in zavriska, kakor bi se nič ne zgodilo. V bližini se slišijo

drugi vriski in vabeče petje, naš paglavček obrne živino proti oni strani ter leti k družini. Tukaj se začne šele pravo veselje in dirindaj. Igrajo se razne igre, kurijo ogenj in pečejo krompir ali turščico; večkrat ukradejo doma posodo, moko in zabelo, kuhajo žgance ali kaj drugega; sadje daleč na okolo ni pred njimi varno; kupijo ali ukradejo doma smodnik, streljajo in se večkrat tudi osmodijo; pri sebi imajo razna orodja, z njim si delajo razne igrače, sekajo drevesa in delajo stavbe proti dežju. Pri vsem tem delu se tudi pridušajo in kolnejo, pripravajo in tepo, in kadar sta oba spola zastopana, in to je v večji ali manjši meri skoraj vedno, takrat se godi tudi to, česar bi človek ne verjel! Svobodni so, nobeden se ne zmeni zanje, delajo, kar hočejo, večji so učitelji mlajšim, hudobnejši nedolžnim, kar ni garjavo, postane garjavo, kar ni izprideno, pa izprideno. Z vsem drugim se na paši več bavijo kakor s pašo. Za živino se ne meni nihče, ona hodi svojo pot, pastirji pa svojo. Tako se godi dan za dnevom, leto za letom. Ko je čas gnati domov, je ponajvečkrat živina lačna, jeseni zaide na deteljišče zaradi slabega varstva, potem jo napenja, da celo radi tega pogine. Da bi taki učenci vzeli s seboj knjige in se učili, še govora ni.

(Konec.)

Dopisi.

Goriško.

Iz sežanskega okraja. (O odvrčanju jetike; preudarek okrajnega šolskega zaloga za l. 1903; ženska ročna dela; pomanjkanje učiteljev.) — Naš okrajni šolski svet je potom šolskih vodstev poslal učiteljstvu tiskana: „Splošna navodila v odvrčanje jetike“ ter vabi učiteljstvo, da deluje pri mladini v smislu te instrukcije. — Znano je, da je jetika najbolj razširjena in nalezljiva bolezen, ki jo povzročajo tuberkulozni bacili. Človek se največkrat okužuje po dihalih s tem, da vsope bacile, držee se razpršenih delčkov svežega ali posušenega pljunka jetičnega bolnika. Zato navaja ta instrukcija več točk v pouk učiteljstvu in šolski mladini. In sicer; I. Zabranitev. A. Obvezne naredbe a) splošne, b) posebne. 1. V bolnišnicah. 2. V zdraviliščih in letoviščih. 3. V skupnih stanovanjih vsake vrste. — B. Priporočljiva sredstva. — II. Ozdravljenje. — Ker je ta instrukcija velevažna in potrebna ne le za naš šolski okraj, ampak splošno za vse učiteljstvo in vso šolsko mladino, se mi zdi umestno, da jo „Učiteljski Tovariš“ priobči v svojih predalih. *)

Zaradi te instrukcije se nahajajo v naših šolah povsod pljuvalniki, in strogo je prepovedano pljuvati na tla! V vseh šolah, javnih lokalih, krémah itd. so na stenah pribite tablice sledeče vsebine: „Tukaj je strogo prepovedano na tla pljuvati.“ — Naj bi tudi drugi okrajji važevali to velepotrebno naredbo! —

Nadalje nam je doposlal naš okrajni šolski svet izpisek iz preudarka okrajnega zaloga za l. 1903. Poleg kurentnih stroškov so se sprejele še sledeče postavke:

1.) Za okrajno učiteljsko konferencijo	800 K
2.) „ šolarske knjižnice	400 „
3.) „ učila za šole v okraju	600 „
4.) „ opravo za šole v okraju	600 „
5.) „ poprave šolskih poslopij	3500 „

*) Ta navodila priobčimo prihodnjic, danes ni prostora. Uredn.